Witold Wybult

Przebieg wizytacji kanonicznych w parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie w latach 1990 – 2017 w świetle ustawodawstwa powszechnego i diecezjalnego

Wstęp

Jedną z form posługiwania pasterskiego biskupa są od wieków wizytacje kanoniczne, które należy postrzegać przede wszystkim jako ważny element współpracy biskupa z prezbiterium, w szczególności z proboszczami[1]. Wizytacje biskupie pełnią pośród wielu innych funkcji również tę, która aktywizuje duszpasterstwo parafialne w danej miejscowości[2].

Ramy czasowe niniejszej publikacji stanowią okres pełnienia urzędu proboszcza sadłowskiego przez ks. kan. Kazimierza Rostkowskiego. W tym czasie odbyło się pięć wizytacji kanonicznych, które kolejno odbyli: bp Zygmunt Kamiński, bp Roman Marcinkowski, bp Stanisław Wielgus, ponownie bp Roman Marcinkowski i bp Piotr Libera[3]. Parafia Sadłowo, której dotyczy artykuł, została erygowana pod koniec XIV wieku i położona jest w dekanacie rypińskim na Ziemi Dobrzyńskiej[4].

1. Podstawy prawne

Zarówno ustawodawstwo powszechne jak i partykularne stanowi normy dotyczące wizytacji parafialnych. Kodeks Jana Pawła II[5] poucza: „Biskup obowiązany jest wizytować diecezję każdego roku, albo w całości, albo częściowo, tak jednak, by przynajmniej raz na

[1] Por. J. Dyduch, Duszpasterski i kanoniczny wymiar wizytacji parafii, w: „Prawo Kanoniczne" (44) 2001, s. 21.

[2] Por. S. Nabywaniec, Wizytacje kanoniczne w diecezji przemyskiej w latach 1949-1954 w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa, w: „Studia z Prawa Wyznaniowego" (7) 2004, s. 245.

[3] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 21 czerwca 1992, 8 czerwca 1997, 8 czerwca 2003, 21 maja 2009, 14 września 2014, Archiwum Parafialne.

[4] Por. P. Gałkowski, Parafia św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, Sadłowo-Rypin 2008, s. 18.

[5] Norma ta wynika z postanowień soborowych (Por. Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 2002; Por. Posynodalna adhortacja apostolska *Pastore gregis* Jana Pawła II *O Biskupie Słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla Nadziei Świata,* Watykan 2003, nr 43.

pięć lat zwizytował całą diecezję. Obowiązek ten ma wypełnić osobiście, a w wypadku uzasadnionej przeszkody, przez biskupa albo przez innego prezbitera”[6].

Na poziomie ustawodawstwa diecezji płockiej powstała podczas XLII synodu tejże diecezji *Instrukcja o wizytacji kanonicznej*[7], która obowiązywała aż do 2015 r., kiedy to biskup płocki Piotr Libera zreformował ustawodawstwo diecezjalne[8]. Zgodnie z zapisami wspomnianej instrukcji, proces wizytacji parafii miał przebiegać w trzech etapach: przygotowanie, przebieg i zakończenie wizytacji. W pierwszym etapie proboszcz w porozumieniu z wizytatorem uzgadniał termin i program wizytacji w swojej parafii. Po tych ustaleniach rządca parafii miał obowiązek poinformowania o nich swojego dziekana. Instrukcja wskazywała ponadto, że wizytację kanoniczną miało poprzedzać duchowe przygotowania wiernych do tego wydarzenia. Na miesiąc przed wizytacją proboszcz miał obowiązek wypełnić kwestionariusz wizytacyjny, który zobowiązany był przesłać do kurii diecezjalnej[9].

Prawo diecezjalne stanowiło, że podczas wizytacji to wizytator celebruje nabożeństwa, głosi Słowo Boże, udziela sakramentów, błogosławi dzieci, odwiedza chorych, modli się za zmarłych, przeprowadza rozmowy z miejscowymi kapłanami, katechetami, pracownikami kościelnymi, z Parafialną Radą Duszpasterską i Parafialną Radą Gospodarczą, z grupami parafialnymi, odwiedza domy zakonne, przyjmuje inne osoby, wizytuje kościół, kaplice, cmentarz, plebanię, kancelarię, sale, punkty katechetyczne i inne obiekty parafialne. Sama wizytacja natomiast miała przebiegać według następującego schematu:

- przywitanie biskupa przez proboszcza,
- modlitwa biskupa przed Najświętszym Sakramentem,
- modlitwa wiernych w intencji biskupa,
- powitanie wizytatora (dzieci, młodzież i dorośli),
- sprawozdanie proboszcza co do stanu religijno-moralnego parafii,
- Msza św. ingresowa wraz z udzielaniem sakramentu bierzmowania i błogosławieństwem całej parafii,

[6] Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus, tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1988, kan. 396 § 1 (odtąd: KPK/1983).

[7] Por. Instrukcja o wizytacji kanonicznej, w: XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1922, s. 155-156.

[8] Por. Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość. XLIII Synod Diecezji Płockiej. Prawo partykularne i program odnowy pastoralnej Kościoła Płockiego, Płock 2015.

[9] Por. Instrukcja o wizytacji..., s. 155.

- pożegnanie wizytatora. W najbliższym możliwym czasie po zakończeniu wizytacji, obowiązkiem proboszcza było odczytanie wiernym parafii dekretu wizytacyjnego[10].

2. Wizytacja bpa Zygmunta Kamińskiego

Pierwsza wizytacja, która odbyła się w okresie proboszczowania ks. Rostkowskiego odbyła się w dniach 23 – 24 czerwca 1992[11] roku, w niespełna dwa lata po objęciu przez niego urzędu. Wizytatorem był biskup płocki Zygmunt Kamiński. Na wiele tygodni przed tym wydarzeniem ksiądz proboszcz przygotowywał swoich wiernych do dobrego jej przeżycia. Przypomniał wtedy swoim wiernym, że poprzednią wizytację przeprowadził ks. bp Andrzej Suski[12].

Przed wizytacją proboszcz sporządził zgodnie z postanowieniami ustawodawstwa diecezjalnego kwestionariusz wizytacyjny[13], w którym znajdujemy informacje dotyczące: pracujących w parafii kapłanów i osób świeckich, stanu biura parafialnego i stanu akt, biblioteki parafialnej, świadczeń finansowych parafii, instytucji znajdujących się na terenie parafii, życia sakramentalnego, duszpasterstwa Służby Liturgicznej i innych grup parafialnych, problemów duszpasterskich[14].

Plan tej wizytacji przebiegał następująco:

I dzień (23.06):

10.00 – Msza św. dla wszystkich[15], błogosławieństwo młodych małżeństw z dziećmi, po zakończeniu Eucharystii spotkanie z grupami, (kolejno zabierali głos przedstawiciele z: Parafialnej Rady Gospodarczej, Parafialnej Rady Duszpasterskiej,

[10] Tamże, s. 156.

[11] Jedyna dwudniowa wizytacja w parafii Sadłowo w opisywanym okresie.

[12] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 21 czerwca 1992, Archiwum Parafialne.

[13] Zgodnie z pismem przewodnim do kwestionariusza wizytacyjnego celem tego dokumentu jest uzyskanie informacji i danych statystycznych o najważniejszych przejawach życia religijno-moralnego i działalności duszpasterskiej parafii do poprzedniej wizytacji biskupiej, niezbędnej do sporządzenia dekretu wizytacyjnego. Kwestionariusz ten miał też ujawniać trudności napotykane w pracy parafialnej i stwierdzać w jakim stopniu dotychczasowe duszpasterstwo parafii zaspokaja potrzeby religijne wiernych. Zgodnie z pismem dokument ten wypełnić ma proboszcz wraz ze swoimi współpracownikami w dwóch egzemplarzach (Por. Kuria Diecezjalna Płocka Wydział Duszpasterski, Kwestionariusz wizytacyjny (wprowadzenie), Archiwum Parafialne).

[14] Por. Kwestionariusz wizytacji biskupiej w parafii Sadłowo, Archiwum Parafialne.

[15] Księdza Biskupa powitała rodzina Śmiechewiczów z Sadłowa (Por. Kronika Parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, Archiwum Parafialne, s. 17.).

Kół Różańcowych, Chóru Parafialnego, scholi, ministrantów, grupy charytatywnej, orkiestry parafialnej[16]),

15.30 – Msza św. w Michałkach[17] i spotkanie z mieszkańcami tej wioski,

17.00 – spotkanie wizytatora z młodzieżą z całej parafii i ich świadkami do bierzmowania (kościół w Sadłowie),

17.30 – uczniowie klas. VII i VIII szkół podstawowych wpisują się do księgi abstynencyjnej,

18.00 – spotkanie z nauczycielami (Szkoła Podstawowa w Sadłowie),

II dzień (24.06. - odpust parafialny ku czci św. Jana Chrzciciela):

11.00 – początek spotkania na cmentarzu,

11.15 – nabożeństwo za zmarłych (prowadził ks. biskup),

12.00 – uroczysta Msza św. podczas której ks. biskup udzielił sakramentu bierzmowania 105 osobom, po zakończeniu Eucharystii adoracja Najświętszego Sakramentu, procesja eucharystyczna oraz błogosławieństwo wszystkich zebranych[18].

Podczas wizytacji proboszcz przedłożył biskupowi sprawozdanie z funkcjonowania parafii. Rozpoczął je od następujących słów: „Jesteśmy wspólnotą Ludu Bożego – Kościołem Chrystusa. Wraz z całym Kościołem jesteśmy powołani na świadków Chrystusa wobec świata. Od świadka wymaga się, aby był wierny – mówił prawdę i żył w prawdzie. Dlatego Kościół wciąż pyta siebie: «Jaka jest prawda o Kościele? Kościele, co mówisz o sobie? Kim jesteś?» Podczas XLII Synodu Płockiego słyszeliśmy wezwanie Kościoła lokalnego: «Przypatrzcie się bracia powołani waszemu». Pytania, które stawia sobie Kościół, stają także przed nami – parafią Sadłowo. [...] Mozolnie uświadamiamy sobie jacy jesteśmy, jaki jest świat, w którym żyjemy, co jest w nas złą spuścizną, a co dobrem, ile w nas wymaga nawrócenia, co jest dla nas talentem Bożym do pomnożenia. Wiemy jak kruche są nasze osiągnięcia – wymagają ciągłej spokojnej czujności, ciągłej prośby do Ojca niebieskiego: «nie wódź nas na pokuszenie i zbaw nas od ducha złego». Złego ducha naszych czasów, abyśmy nie ulegali, nie słuchali go i nie szli za nim. Nasze czuwanie nad sobą i dawanie świadectwa naszej wiary dzisiejszemu światu prowadzimy całą parafią i w poszczególnych grupach”[19].

---

[16] Tamże.

[17] Mszę św. odprawił ks. K. Dziadak – kapelan biskupa, a kazanie wygłosił Biskup Płocki (Tamże).

[18] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 21 czerwca 1992, Archiwum Parafialne.

[19] Por. Sprawozdanie księdza proboszcza parafii Sadłowo z dnia 23 czerwca 1992 r., Archiwum Parafialne.

W Kronice Parafialnej ksiądz proboszcz K. Rostkowski podsumował wizytację w następujących słowach: „Wizytacja przebiegła bardzo spokojnie. Ksiądz Biskup wprowadzał pogodny nastrój”[20].

3. Wizytacja bpa Romana Marcinkowskiego

Do drugiej wizytacji parafii sadłowskiej doszło w dniu 11 czerwca 1997 r. Proboszcz w Księdze Ogłoszeń Parafialnych dokonał takiego zapisu: „W środę o godz. 17.00 ingres ks. biskupa Romana Marcinkowskiego do kościoła. Powitanie. Bierzmowanie. Po Mszy św. spotkania z Radą Gospodarczą, Radą Duszpasterską, Akcją Katolicką, Katolickim Stowarzyszeniem Młodzieży, wszystkimi Różami Różańcowymi, Asystą Procesyjną, chórem młodzieżowym, zespołem, scholą, ministrantami. W czwartek o godz. 9.00 w Sadłowie odprawiona zostanie Msza św. dla wszystkich, szczególnie dla młodych małżeństw z małymi dziećmi, które biskup błogosławi. Po Mszy św. pojedziemy nawiedzić cmentarz, groby naszych zmarłych. […] Wreszcie o godz. 12.00 Msza św. w Michałkach. Powitanie, Msza św. i kazanie”[21].

W najbliższą niedzielę po wizytacji, rządca parafii dokonał podsumowania wizytacji przemawiając do wiernych w następujący sposób: „Przeżyliśmy wizytację naszej parafii. Ks. Biskup R. Marcinkowski dokonał przeglądu naszych dokonań gospodarczych (dość szczegółowo), zapoznał się z planami na następne sezony pracy. W środę podczas Mszy św. bierzmował 121 osób, wysłuchał sprawozdań grup działających w parafii. Następnego dnia rano podczas Mszy św. w Sadłowie błogosławił małe dzieci (około 60) i na cmentarzu modlił się z nami za zmarłych. O godz. 12.00 podczas Mszy św. w Michałkach wygłosił homilię dialogowaną do dzieci i udzielił im indywidualnego błogosławieństwa”[22].

W sprawozdaniu proboszcza znajdujemy zapis: „Wiara wśród nas jest wiarą tradycyjną ze skłonnościami do uzasadniania. Szanujemy się nawzajem. [...] Trzy tygodnie temu przeżyliśmy misje święte w parafii, potem Kongres Eucharystyczny, przez 10 ostatnich dni Ojciec Święty kładł nam do głów. T powinno u nas zostać, jeśli nie na zawsze, to przynajmniej na długo”[23].

---

[20] Por. Kronika Parafii..., s. 17.

[21] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 8 czerwca 1997, Archiwum Parafialne.

[22] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 15 czerwca 1997, Archiwum Parafialne.

[23] Por. Sprawozdanie księdza proboszcza parafii Sadłowo z dnia 11 czerwca 1997 r., Archiwum Parafialne.

4. Wizytacja bpa Stanisława Wielgusa

Trzecią wizytację w omawianym okresie przeprowadził biskup płocki Stanisław Wielgus. Odbyła się ona w dniu 11 czerwca 2003 r. Jej plan przebiegł następująco:

11.00 – nabożeństwo czerwcowe ku czci Serca Pana Jezusa w kościele w Michałkach,

12.00 – wizyta w jednym z domów w Sadłowie,

15.00 – sprawozdanie grup parafialnych w kościele w Sadłowie (Akcja Katolicka, Parafialna Rada Gospodarcza, Parafialna Rada Duszpasterska, Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Różańcowe, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, ministranci, zespół muzyczny i schola),

16.00 – modlitwa ks. biskupa za zmarłych z parafii na cmentarzu w Sadłowie, odwiedzenie grobów księży i powstańców,

17.00 – ingres biskupa Stanisława Wielgusa, sprawozdanie proboszcza parafii Sadłowo, Msza św. i bierzmowanie[24].

Po zakończeniu działań wizytacyjnych proboszcz zapisał w księdze ogłoszeń: „Jesteśmy po wizytacji parafii. Ks. Biskup mówił, że nasze strony przypominają Mu Jego rodzinną miejscowość – też pełną pagórków. Spodobało się ks. Biskupowi, że ludzie u nas są bezpośredni – życzliwi. Takie wrażenia odniósł ze spotkania w kościołach w Michałkach i Sadłowie, w rodzinie i na cmentarzu. Poczekamy jeszcze na dekret powizytacyjny. Dziękuje wszystkim, którzy o tę atmosferę ciepła zadbali, za uporządkowanie terenu przy kościołach, za dekoracje w tychże kościołach, za kwiaty i pomoc osobistą. Dziękuję za wszystkie sprawozdania, powitania, modlitwy, śpiewy, podziękowania, pożegnania, za każde poważne potraktowanie i życzliwość. Bóg zapłać”[25].

5. Wizytacja bpa Romana Marcinkowskiego

Czwarta wizytacja miała się odbyć w dniu 17 czerwca 2009 r., ale wizytator ks. bp Roman Marcinkowski, w ostatniej chwili zmienił datę i przybył do parafii Sadłowo w kilka dni później tj. 24 czerwca. W tym dniu parafianie sadłowscy tradycyjnie przeżywają uroczysty odpust ku czci św. Jana Chrzciciela. Plan wizytacji przebiegał następująco:

9.00 – Msza św. z udziałem ks. Biskupa, po niej modlitwy za zmarłych na cmentarzu parafialnym,

[24] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 8 czerwca 2003, Archiwum Parafialne.

[25] Tamże.

11.30 - uroczysty ingres ks. Biskupa do kościoła parafialnego, przejście procesyjne z plebanii. Przed Mszą św. wizytator przyjął sprawozdania od: członków Akcji Katolickiej, Parafialnej Rady Gospodarczej, Parafialnej Rady Duszpasterskiej, druhów Ochotniczych Straży Pożarnych, członków Kół Różańcowych, ministrantów, zespołu muzycznego, scholii i grupy teatralnej. Następnie odprawiona została uroczysta Msza św. i udzielono sakramentu bierzmowania 47 osobom. Na koniec odbyła się uroczysta adoracja i procesja eucharystyczna [26].

W sprawozdaniu proboszcza znajdujemy informacje dotyczące dużych osiągnięć remontowych w kościele parafialnym i filialnym: „Dzięki osobistemu zaangażowaniu parafian – informował biskupa ks. Rostkowski – udało się nam w kościele w Sadłowie zmodernizować prezbiterium, wyremontować i ozłocić ołtarz główny, wyremontować dalszą część parkanu kościelnego, pobudować piętro na plebanii (wikariat i pokoje gościnne), wykonać drobne prace w kościele i zakrystii, założyć ogrzewanie w kościele, odprowadzić wodę z rynien kościoła. W kościele w Michałkach zainstalowano tabernakulum, obraz Jezusa Miłosiernego w dużym ołtarzu, dokonano malowania i złocenia ołtarza, pomalowano prezbiterium i sufit kościoła, dokończono parkan i uszczelniono dach kościoła. Ponadto rozpoczęto modernizację plebanii, zakupiono działkę na parking cmentarny, przywrócono groby powstańców”[27].

6. Wizytacja bpa Piotra Libery

Ostatnią wizytację podczas urzędowania proboszcza K. Rostkowskiego przeprowadził w dniu 16 września 2014 r. biskup płocki Piotr Libera. Program wizytacji przedstawiał się w sposób następujący:

10.30 – nabożeństwo do św. Stanisława Kostki w kościele filialnym w Michałkach,

11.30 – wizyta w domu małżonków Romana i Stanisławy Łaszczów z okazji jubileuszu 72. rocznicy zawarcia związku małżeńskiego,

12.00 – spotkanie z uczniami, gronem pedagogicznym i samorządowcami w Szkole Podstawowej w Sadłowie,

14.30 – modlitwa na cmentarzu parafialnym w Sadłowie – Koronka do Miłosierdzia Bożego,

[26] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 21 czerwca 2009, Archiwum Parafialne.

[27] Tamże.

16.00 – spotkanie w kościele parafialnym z przedstawicielami: Parafialnej Rady Duszpasterskiej, Parafialnej Rady Gospodarczej, Akcji Katolickie, Asysty Parafialnej oraz Żywych Różańców oraz innymi mniejszymi grupami,

17.00 – ingres do świątyni parafialnej, przekazanie kluczy, Msza św. oraz bierzmowanie (30 osób)[28].

W sprawozdaniu proboszcza parafii znajdujemy taką ocenę życia religijnego parafian: „Ekscelencjo, Pasterzu Kościoła Płockiego. [...] Parafia Sadłowo liczy około 2800 osób. Parafie tworzą ludzie przywiązani do swojej wiary, do Kościoła. Inaczej wierzący są nieliczni (około 15 osób). Większość parafii tworzą rolnicy i emeryci. Część rolników uzupełnia budżet rodzinny dodatkową pracą «na wyjeździe», także za granicę. Ponad 1/3 parafian uczestniczy regularnie we Mszach św. niedzielnych i świątecznych. Tylko nieliczni zaniedbują spowiedź i komunię świętą wielkanocną. Duchowieństwo jest tu traktowane życzliwie”[29].

Na koniec swojego sprawozdania proboszcz dziękował biskupowi za zaangażowanie w odzyskanie skradzionej przed laty zabytkowej monstrancji, ks. Rostkowski mówił: „W imieniu naszej parafii dziękuję serdecznie za odzyskanie naszej starożytnej monstrancji. To dzięki Twojej decyzji i zaangażowaniu, niemieccy koneserzy dzieł sztuki sakralnej, przywieźli z Bremy i w Ministerstwie Dziedzictwa Narodowego, przekazali monstrancje Tobie Ojcze dla nas”[30].

Podsumowanie

Wizytacje parafialne w omawianym czasookresie odbywały się, co do zasady, zgodnie z ustalonym prawnie terminem, co 5 lat. Jedynie trzecia z kolei wizytacja odbyła się z rocznym opóźnieniem. W zebranym materiale źródłowym nie znajdujemy żadnej przyczyny takiego stanu faktycznego. Przebieg wizytacji każdorazowo spełniał wymogi prawa diecezjalnego. W Archiwum Parafialnym jednak brakuje dekretów wizytacyjnych. Nie udało się ustalić, czy dekrety takie były wydawane, ale nie umieszczane w dokumentacji parafialnej, czy raczej – co bardziej prawdopodobne – dekretów takich, po zakończeniu wizytacji, nie sporządzano.

[28] Księga Ogłoszeń Parafialnych parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie, 14 września 2014, Archiwum Parafialne.

[29] Por. Sprawozdanie księdza proboszcza parafii Sadłowo z dnia 16 września 2014 r., Archiwum Parafialne.

[30] Tamże.

„Skuteczność wizytacji biskupiej nastąpi wówczas – zaważył jeden z kanonistów – gdy stanie się ona akcją duszpasterską w parafii, akcją wspólną, w której bierze udział biskup wizytujący, duszpasterze pracujący w parafii, zakonnicy i zakonnice tam mieszkający, a także wierni świeccy”[31] Taką „duszpasterską akcją wspólną” była z pewnością każdorazowa wizytacja w Sadłowie. Spotkanie parafian i duchownych z wizytatorem było bowiem wielkim wydarzeniem w życiu parafialnej wspólnoty, do którego zawsze pieczołowicie się przygotowywano i które z pietyzmem celebrowano.

[31] J. Dyduch, Duszpasterski i kanoniczny wymiar wizytacji parafii, w: „Prawo Kanoniczne” (44) 2001, s. 21.